

Kinderen tijdens een les op de educatieboerderij De Genders; rechts op de foto (met donker haar) educatieboerin Catrien Weijers

Educatieboeren in opkomst

Belevend leren op de boerderij

Een geit voelen, appels plukken, slootje springen, de kippen voeren of met je neus in een koeienvlaai. Natuur- of plattelandsbeleving is een belangrijk motief voor boerderijeducatie. Er komen steeds meer educatieboeren en de neventak wordt nu ook geprofessionaliseerd.

“Hoeveel boeren geven al niet in lengte van dagen rondleidingen op hun bedrijf”, zegt Nicolette van de Kamp, directeur van de Stichting Educatief Platteland. “Hoe vaak laten ze al niet zien wat er allemaal gebeurt? Wat ze allemaal te bieden hebben of misschien gewoon hoe leuk zo’n boerenbedrijf kan zijn.”

Daar ligt de basis voor boerderijeducatie. Nu de afstand van stad en platteland alleen maar gegroeid lijkt en zeker de helft van de kinderen zelden of nooit in de natuur komt en geen koeienvlaaien of kikkervisjes kent. In een tijd dat ze nooit een koe van dichtbij zien, behalve op tv of in een computergame. Nu ze vaak niet weten waar het eten op hun

bord vandaan komt. En de boer voor hen een beetje suffe man is die wanhopig naar vrouwen zoekt. Juist nu lijkt er alle reden te zijn voor boerderijeducatie.

‘Boer zoekt kind’, en niet alleen bij wijze van 1-aprilgrap.

Het is een hele belevenis voor kinderen van groep 3 en 4 (zeven en acht jaar oud), zegt Catrien Weijers, educatieboerin op een melkveehouderijbedrijf in Giesbeek, Gelderland (degenders.nl). “Ze voelen de vacht van de koe, van de poes en van andere dieren. Ze zijn verbaasd dat een koe zo groot is. Ze voelen hun warmte. En ze vergelijken de stugheid en de zachtheid. Dat maakt echt indruk.”

“Laatst was er bijvoorbeeld een groep

toen de koeien voor het eerst de wei ingingen. En we hebben de hokken van de kalfjes schoongemaakt. Er moesten vijftien kalfjes verhuisd worden. Als je ziet met hoeveel zorg dat gebeurt; dat is ontzettend mooi.”

Waardering

Er zijn al enkele honderden educatieboeren in Nederland. Waar ze zitten, is te vinden op de website metdeklasseboerop.nl. En er komen er meer. Want het vorig jaar opgerichte Platform Boerderijeducatie startte met LNV-subsidie vanaf 1 april met certificering van ten minste 150 educatieboeren. Ter professionalisering van een nieuwe bedrijfstak. Waarom deze stap? Volgens Van de

Boerderijeducatie

De Stichting Educatief Platteland (educatiefplatteland.nl) werkt binnen het mei 2008 opgerichte Platform Boerderijeducatie. Samen met LTO, als belangbehartiger, en Nederland bloeit, meer gericht op pr. De stichting heeft gekeken naar aansluiting bij kerndoelen en natuuronderwijs, denkt mee over leerarrangementen en coördineert het certificeringstraject. Kosten van (tweedaagse) trainingen zijn 350 euro en de certificering is 550 euro. Maar vanwege verschillende subsidiemogelijkheden, komt het volgens Nicolette van de Kamp, directeur, bijna niet voor dat ondernemers de volle 900 euro moeten betalen.

De stichting is een eind op weg met doelstellingen voor trainingen in belevend leren ‘met de klas de boer op’ en heeft in april een aanvang met certificeringen gemaakt. Andere doelstellingen van het platform zijn dat er in alle provincies aanbod en afzet van boerderijeducatie is, vooral in de omgeving van de grote steden. En dat het platform onderdeel wordt van het educatieve netwerk, mogelijk binnen natuur- en milieueducatie.

Criteria voor boerderijeducatie zijn onder meer economische continuïteit en veiligheid van de educatieboerderij, de professionaliteit van de educatieboer(in) en de educatieve middelen waarmee gewerkt wordt. Een reële vergoeding zou volgens het Platform Boerderijeducatie ongeveer 100 euro per uur zijn.

Er zijn regionale of provinciale samenwerkingverbanden zoals BoerenWijs (in Gelderland, voorheen belevend leren; boerenwijs.nl) of Klasseboeren (in Noord-Brabant). Die brengen educatieboeren met hun ervaringen bij elkaar en bieden bijvoorbeeld

ondersteuning bij acquisitie of ze geven ook cursussen en advies. En actief zijn netwerken en boerderijen

zoals Boerderijeducatie-Amsterdam, de Boederijschool, Bij de Pinken, Koe en Kaas of Boerderij in de Kijker.

Groep 3 van de Paulusschool Giesbeek op stap met de kalfjes

Kamp is dat voor een belangrijk deel vanwege de ontwikkelingen in de agrarische sector. Die hebben ertoe geleid dat boeren keuzes moesten maken in de bedrijfsvoering: stoppen, omschakelen, schaalvergroten of marktgeoriënteerd verbreden. “Boeren op zoek naar verbreding wilden erkenning voor deze neventak.”

Er is ook een motief vanuit het imago. Boeren willen hun verhaal delen; over de voedselproductie, de omgang met dieren, de natuur op en rond de boerderij en over hun maatschappelijke betekenis die breder is dan alleen voedsel produceren. Met deze educatie kunnen boer en burger of stad en platteland dichterbij elkaar komen, en, zo is de verwachting, ontstaat er kennis en waardering voor

elkaar.

Een andere motief is volgens Van de Kamp nog dat leren in de natuur ‘zo mooi’ is en dat een boerenbedrijf ‘een perfecte leeromgeving’ biedt. Bovendien is het een goed verspreide leeromgeving. “Ze liggen overal in het land. Waarom zou je daar geen gebruik van maken?”

Stempel

Professionaliseren vraagt wel wat. “Voorheen was agrarisch klassenbezoek nog vrijblijvend, leuk en gezellig, maar als je gaat professionaliseren moet je je bewust worden van wat de school wil en een koppeling met het onderwijs leggen. Zowel vakinhoudelijk als leergebiedoverstijgend: dan praat je ook over

competenties: samenwerken, zorgen, verantwoordelijkheid dragen. En je moet de leerlingen snappen.” De educatieboer moet zich afvragen: hoe ga ik met groepen om, wat vertel ik ze, hoe communiceer ik met ze en laat ik ze voelen en ervaren? Welke werkvormen, opdrachten en leermiddelen kan ik gebruiken? Waar haal ik die vandaan? De educatieboer is dan bij voorkeur enthousiast en gedreven, hij is goed voorbereid en hij kan boeiend vertellen. De belangrijkste eis is volgens Van de Kamp dat het bedrijf een veilige leeromgeving biedt. “Dat zijn twee dingen: veiligheid en leeromgeving. Een boer gaat leerplekken identificeren op zijn bedrijf: waar kun je een grondboring uitvoeren, waar de waterkwaliteit bekijken en waar

Voorbeeld lesprogramma groep 3 en 4

-
- Hygiëne voor de dieren, de desinfectiemat, kijkje in de stal, ruiken en geluiden opnemen, helpen met hooi, kalfjes voeren en konijnen, poes en hond, hygiëne voor jezelf, wat doet de boer vandaag?
  - Verhaal over Paula de koe
  - Opdrachten: melkpakken tellen, maag en darm van de koe op de plaat laten zien, koeienvlaaikoekje maken, zuivelproeven, even in de tractor zitten
  - Voelen (hoe voelt de vacht van een kalfje), tellen (hoe lang is de darm van de koe), bewegen (stappen tellen langs een touw), doen (melken, tekenen)
  - Afsluiting met 'ren je rot' om te kijken wat kinderen geleerd hebben van de boerderijles.
  - Als er iets leuks op de boerderij te beleven is die dag (geboorte bijvoorbeeld), wordt het programma aangepast.

Bron: De Genders

kunnen kinderen dieren voederen? En kan dat veilig? Ouders moeten hun kinderen er met een gerust hart achter kunnen laten.”

De ontdekking dat boerderijen een serieuze leeromgeving met grote aantrekkingskracht voor kinderen kunnen zijn, is al jaren geleden gedaan. In 2006 verscheen bijvoorbeeld het analyserapport boerderijeducatie van Vrienden van het Platteland (LTO Nederland), in 2007 kwam de eerste versie van 'Op weg naar professionalisering, certificering en kwaliteitsgarandering', een rapport van de Stichting Educatief Platteland, in 2008 maakte Plant Research International (Wageningen UR) een inventarisatie van jeugdboerderijen, en in 2009 herzag Educatief Platteland haar rapport uit 2007. Het laatste onderzoek was een effectenonderzoek in opdracht van LNV, projectleider Wageningen UR: 'Levende Boerderij, Lerende Kinderen; Beschrijving en effecten van verschillende vormen van educatie op de boerderij'. Met boerderijeducatie zetten ondernemers nu volgens een schatting van het Platform Boerderijeducatie 1,5 miljoen euro om. De verwachting is dat de omzet de komende jaren zal stijgen. En met de

groei van het aantal ondernemers dat met boerderijeducatie aan de slag wil, groeit ook de vraag naar onderbouwing, professionalisering en kwalificering. "Certificering is ook een kwaliteitsstempel voor educatieboeren", zegt Van de Kamp. "En het biedt een checklist van criteria waar je op de boerderij aan moet werken." Bij audits en herhalingsaudits (twee jaar na certificering) gaat een collega educatieboer mee. "Het is uiteindelijk de bedoeling dat de sector het systeem in stand houdt en andere educatieboeren aanspreekt als dat nodig is."

Potje

Educatieboeren leren kinderen waar voedsel vandaan komt en brengen hen in contact met dieren, planten en natuur. Er is aandacht voor thema's als duurzaamheid, gezondheid en beweging. Dat is het idee. Normaal duurt een les dan anderhalf uur, maar er zijn ook meerdaagse programma's met overnachting of een klas brengt tijdens het schooljaar wekelijkse bezoeken aan de boerderij.

Meestal komen er, volgens Van de Kamp, groepen uit het basisonderwijs, "maar er zijn groei mogelijkheden naar voort-

gezet onderwijs. Dat zijn vaak pubers, reden waarom veel boeren daar liever niet mee beginnen. Dat is een grotere uitdaging." Ze zijn bovendien mondiger en vaak minder geïnteresseerd. Educatieboerin Weijers vindt het in elk geval prima om kinderen op de boerderij te laten zien wat er gebeurt. "Nadeel is wel dat scholen heel slecht betalen. Daar kun je het eigenlijk niet voor doen. Want je hebt materialen nodig, en tijd, je moet lessen voorbereiden en je moet ook zorgen dat je een representatief bedrijf hebt. Dan heb je wel subsidies nodig. Eigenlijk zou er een potje moeten zijn, van OCW en LNV, om kinderen natuurbeleving mee te geven. En boerderijbeleving zou daar onderdeel van moeten zijn." Ze heeft het nu, in het voorjaar, druk met bezoeken. "Deze week drie keer", zegt ze. "Ze zijn er dan meestal twee uur en we rekenen voor een kennismaking 75 euro. Dan zijn we met z'n tweeën, met maximaal 15 kinderen per persoon. Ja, we hopen dat scholen terugkomen, maar daar kunnen we nu nog niets over zeggen: we zijn net begonnen." Het moet nog groeien, maar zegt Weijers. "Als scholen enthousiast worden, dan worden de boeren dat ook." □